

Handläggare
Anna Lindskog
Telefon: 08 508 25 248

Till
Socialnämnden
2021-01-26

Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS Dnr 2020/1708

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen avseende remiss om Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
avdelningschef

Sammanfattning

I juni 2019 fick Institutet för språk och folkminnen (Isof) regeringens uppdrag att ta fram ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. I handlingsprogrammet presenteras förslag i sex tematiska kapitel med fokus på kunskap, utveckling, en obruten utbildningskedja, folkbildning, språkstöd och språkteknologi.

Förvaltningen anser att flera av förslagen som lämnas i handlingsprogrammet kan leda till bättre bevarande av de nationella minoritetsspråken. Förvaltningen instämmer i utredningens konstaterande om att minoritetspolitiken har svårt att slå igenom utanför förvaltningsområdena och ser positivt på utredningens förslag att även romska och jiddisch bör ingå förvaltningsområden. Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden remitterat ärendet Institutet för språk och folkminnets förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken för besvarande senast 2021-02-09.

Övriga remissinstanser är stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden samt Bromma, Kungsholmen och Hägersten-Älvsjöes stadsdelsnämnder. Även Sverigefinska Föreningen i Stockholm, judiska församlingen i Stockholm, Judiska ungdomsförbundet, Romano Paso, Romer i Samhället, Sverigefinska ungdomsförbundet och Tornedalingar i Stockholm har fått ärendet på remiss.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 januari 2021.

Ärendet

Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romska och samiska. Enligt språklagen (SFS 2009:600) är svenska huvudspråk i Sverige, det språk myndigheter arbetar på och det språk lagar och förordningar är utfärdade på. Men språklagen säger också att det offentliga ska skydda och främja de nationella minoritetsspråken och att den som tillhör en nationell minoritet ska få möjlighet att lära sig, utveckla och använda sitt nationella minoritetsspråk.

Minoritetspolitiken förs framåt av två övergripande mål (Från erkännande till egenmakt, prop. 2008/09:158). Det ena målet handlar om att minoritetspolitiken ska säkra de nationella minoriteternas mänskliga rättigheter i form av inflytande och frihet från diskriminering. Det andra målet har fokus på språken och handlar om att stärka de nationella minoritetsspråken så att de kan leva vidare i det svenska samhället.

I juni 2019 fick Isof regeringens uppdrag att ta fram ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska¹. Sametinget fick ett motsvarande uppdrag för samiska. Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de

nationella minoritetsspråken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige.

I handlingsprogrammet presenteras förslag i sex tematiska kapitel. Handlingsprogrammet innehåller även tre bilagor där bilaga 1 är en forskningsöversikt som förklarar centrala begrepp. I bilaga 2 ges en bakgrund om den svenska minoritetspolitiken och en nulägesbeskrivning av de områden handlingsprogrammet omfattar. Bilaga 3 är en sammanställning av samtliga förslag, inklusive kostnadsuppskattningar och en översiktlig tidsplan för förslagens genomförande.

Handlingsprogrammets kapitel täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala för revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken. I arbetet med att identifiera problemområden har utredningen konstaterat att de behov av åtgärder som formulerats i samråd med minoriteterna och myndigheter i de flesta fall är gemensamma för flera eller samtliga nationella minoritetsspråk.

Handlingsprogrammet består av förslag till åtgärder som kan utföras på kort eller på lång sikt. En del insatser är tydligt avgränsade och detaljerade och bör kunna beslutas och implementeras direkt. Andra förslag är mer omfattande och kräver längre tid att förverkliga eftersom de förutsätter att andra åtgärder redan har genomförts. Under arbetet med handlingsprogrammet har fem workshoppar hållits med företrädare för finska, jiddisch, meänkieli och romska. Under workshopparna fick deltagarna diskutera hur de nationella minoritetsspråken skulle kunna stödjas inom olika åldersspann: 0–5 år, 6–18 år, 19–35 år, 36–65 år, och efter 65 år. Syftet med upplägget var att belysa de språkliga behoven under livets olika faser.

Det första kapitlet i handlingsprogrammet innehåller förslag som syftar till att öka allmänhetens och myndigheters medvetenhet och kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. En informationsportal med samlad information om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken tas fram, drivs och utvecklas av den myndighet som av regeringen får informationsuppdraget om minoritetslagen. Kostnaden beräknas till 1,5 mkr i initialkostnad och 600 tkr i löpande drift. Kopplat till detta föreslås även att en webbutbildning för offentligtanställda tas fram. Även antalet talare av de nationella minoritetsspråken ska samlas in och följas.

Kapitel två ger förslag på hur det praktiska revitaliseringsarbetet kan organiseras. Ett nationellt språkcentrum föreslås etableras för

finska, jiddisch, meänkieli och romska. Kostnaden för detta beräknas till 28,3 mkr. Utöver det nationella språkcentrumet föreslås även inrättande av språkresurscentrum på kommunal eller regional nivå. Utvalda kommuner, kommunala samverkansorgan eller regioner tilldelas efter ansökan statliga medel för att etablera och driva språkresurscentrum på lokal eller regional nivå, 2,2 mkr per språkresurscentrum avsätts för detta.

Det tredje kapitlet uppehåller sig vid utbildningssektorn, från förskola till universitet och beskriver vilka insatser som anses lämpliga för olika stadier.

Kapitel fyra tar upp folkbildning och det livslånga lärandet. Målet med folkbildningen ska vara språkbärares möjligheter att delta i kortare språkkurser och aktiviteter med anknytning till språken.

Kapitel fem ger förslag inom kulturområdet, inklusive medier och public service samt möjligheten för föräldrar som tillhör en nationell minoritet att via Bokstart få tillgång till verktyg för att föra språket vidare till sina barn, medan det avslutande sjätte kapitlet handlar om de nationella minoritetsspråken i det digitala samhället.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att flera av förslagen som lämnas i handlingsprogrammet kan leda till bättre bevarande av de nationella minoritetsspråken. Förvaltningen ser särskilt positivt på utredningens arbete med workshops för att fånga in respektive målgrupps kunskap och önskemål vilket förhoppningsvis innebär att förslagen är förankrade och genomförbara.

Förslaget om att via kommunöverskridande samarbete anordna modersmålsundervisning via fjärrundervisningen tror förvaltningen kan underlätta för kommuner och andra huvudmän som har brist på lärare i de nationella minoritetsspråken.

I utredningen konstateras att antalet kommuner som frivilligt anslutit sig till ett förvaltningsområde, det vill säga ett område där finsk-, meänkieli- eller samisktalande har särskilt starka rättigheter att använda sina språk, under de tio senaste åren ökat stadigt. En slutsats som framkommit hos både uppföljningsmyndigheter och i statliga utredningar är dock att minoritetspolitiken inte lyckats nå ut i hela landet och därför inte i tillräckligt hög grad gynnat samtliga fem nationella minoritetsspråk och dess talare. Minoritetspolitiken har alltså inte helt slagit igenom utanför förvaltningsområdena.

Konsekvensen är att få kommuner genomför några insatser för de språk som inte har särskilda förvaltningsområden, de så kallade icke-territoriella språken jiddisch och romska. Detta gäller både de kommuner som tillhör ett förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska och de som inte gör det. Kommuner och regioner som inte tillhör något förvaltningsområde genomför överlag få insatser, vilket missgynnar samtliga fem språk. Utredningen föreslår i och med detta att även jiddisch och romska bör ingå i förvaltningsområden och några förslag på kommuner som detta skulle kunna starta i ges. Förvaltningen ställer sig bakom förslaget och instämmer i förslaget att förvaltningsområdena utses tillsammans med minoritetsgrupperna. Förvaltningen vill dock framhålla vikten av att även kommuner norr om Stockholm finns med i diskussionerna kring förvaltningsområden för att skapa en bättre balans.

Förvaltningen föreslår att nämnden hänvisar till detta tjänsteutlåtande som svar på remissen om handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken.

Bilaga

Institutet för språk och folkminnets Förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken.